

► zo broer zo zus

Mozart, het wondermeisje

Maria Anna Mozart, geboren op 30 juli 1751, was een van de meest veelbelovende musici van haar tijd, maar had de pech dat haar broer Wolfgang heette. Voordat haar vijf jaar jongere broer haar definitief ging overschaduwen, toerden zij samen als wonderkinderen drie jaar lang door Europa, begeleid door hun ouders. Samen stalen zij de show in Londen, Parijs, Amsterdam, Utrecht. In de reiskoets leefden Wolfgang en Maria Anna – bijnaam 'Nannerl' – in een fantasiewereld van zelfgecomponeerde muziek, woordspelletjes en raadsels.

Maar reizen kost geld. En dus besloot de strenge vader Leopold voortaan alleen de onbetwiste nummer één bloot te stellen aan de bewondering van Europa's vorsten. Het wondermeisje Nannerl bleef thuis bij haar moeder in het 'saai Salzburg', zoals ze het noemde. Wolfgang stuurde haar vanuit het buitenland veel brieven, vol woordgrapjes en (b)anale humor, en soms omgekeerd ondertekend: Gnagflow Trazom.

Wolfgang vestigde zich in Wenen en maakte furore, terwijl Nannerl zich koest hield in Salzburg. Ze gaf pianoles aan talentvolle kinderen, van wie enkelen wél een carrière in de muziek zouden maken. Zelf trad Nannerl alleen op als musicus als haar vader het haar toestond.

In 1784 trouwde ze, en met haar man verruilde ze Salzburg voor het afgelegen St. Gilgen. Musiceren was er niet meer bij: de snaren van de piano, een huwelijksgeschenk van vader Leopold, bleken niet bestand tegen de Zwitserse plattelandskou. Bovendien had Nannerl haar handen vol aan de vijf kinderen die haar man meenam uit twee eerdere huwelijken. Samen kregen ze ook drie kinderen.

Vader Leopold Mozart stierf in

1787, en daarmee verdween het scharnier in het contact tussen broer en zus. Volledig tegengesteld waren hun werelden – isolement versus bewondering, plichtsbetrachting versus grenzeloze creativiteit. Wel hadden broer en zus hun zwakke gezondheid gemeen, maar ook op dat vlak liet Wolfgang zijn zus achter zich: hij stierf in 1791 op 35-jarige leeftijd, terwijl hij een requiem aan het componeren was.

Nannerl leefde nog bijna veertig jaar en kende nog gelukkige jaren. Na de dood van haar man in 1801 keerde zij terug naar Salzburg en raakte bevriend met Wolfgangs zoon, Wolfgang jr. Enthousiast werkte zij mee aan een biografie van haar beroemde broer.

Naarmate ze ouder werd, ging Nannerl steeds slechter zien. Piano spelen ging niet meer omdat haar linkerhand dienst weigerde. Het wonderkind Nannerl Mozart stierf op 78-jarige leeftijd.

INGMAR VRIESEMA

► bron van de kunst

Dit is een van de beelden uit de verzameling van beeldend kunstenaar Ellen Blom. „Je ziet veel clichés in horrorfilms, bijvoorbeeld de zon die opkomt of een volle maan.” Dit beeld komt uit *The Texas Chain Saw Massacre* uit 1974. „Het is een klassieker, maar een vreselijke film. Ik heb 'm op een middag gekeken met de gordijnen open en daarna nog een keer zonder geluid om screenshots van mooie beelden te

maken. Toen was het al veel minder eng. Veel spanning zit in de muziek en de geluiden.” Het lijkt haar boeiend om te zien hoe andere kunstenaars door dezelfde beelden geïnspireerd zouden worden. „Ik kijk uit naar reacties op mijn verzameling.”

► Voor meer informatie:
www.paintingellenblom.com

► Deze rubriek gaat over kunstenaars en hun verzameling als bron van inspiratie. Stuur je bijdrage naar klik@nrc.nl

► ik@nrc.nl

Op weg van Amsterdam naar Maastricht las ik een plasstap in bij een tankstation.

Naast de closetrolhouder staat een piepklein berichtje, dat ik met moeite met leesbril ontcijfer: „Ik ben op zoek naar een vrouw tussen 18-50 voor parkeersex. Ik ben een man van 27 (ich spreche Deutsch).”

Daaronder zijn 06. Een van mijn voorgangsters schrijft eronder: „Suchen bleiben!” En ik ben net te oud.

FIEKE VAN WENGERDEN

► Lezers schrijven de ikjes.
Zend in via www.nrc.nl/ik

Van nature ben ik een regelaar

Zo blijft Tom Rusting geïnspireerd

► Tom Rusting (66) zegde zijn baan als CEO op om voor zijn schizofrene zoon te zorgen.

► Nu werkt hij als vrijwilliger bij de vereniging voor schizofreniepatiënten.

Door BRIGIT KOOIJMAN

Hij praat erover alsof het vanzelfsprekend is, maar anderen in zijn plaats hadden heus niet allemaal hetzelfde gedaan. Tom Rusting (66) stond aan het hoofd van CMG, een groot, internationaal automatiseringsbedrijf, toen bleek dat zijn jongste zoon aan schizofrenie lijdt. Hoewel hij erg veel hield van zijn werk, besloot hij zijn functie neer te leggen om voor zijn zoon te kunnen zorgen. Schizofrenie is een ernstige psychiatrische aandoening die zich – meestal bij jongens – openbaart rond het twintigste levensjaar. Schizofreniepatiënten hebben last van psychoses, een toestand waarin je je dingen inbeeldt (wanen) en zaken hoort en ziet die er niet zijn (hallucinaties). In veel gevallen kunnen medicijnen de psychoses onderdrukken. Voor de andere verschijnselen, zoals concentratiestoornissen, inactiviteit en gebrekkige sociale vaardigheden, werken de medicijnen niet.

Begin eens bij het begin.

„Ik weet het nog precies, het was op 30 mei 2001. We hadden een etentje met het gezin. Lodewijk was toen twintig, hij volgde een ICT-opleiding en werkte als programmeur. Hij had een prima leventje. Hoogstens was hij wat onaangepast. Hij blowde veel, en kon niet zo best met geld omgaan. Maar zorgen om hem maakten we ons niet. Hij leek in veel opzichten op mij, ik dacht dat hij ook carrière zou gaan maken. Die avond kwam hij aanvankelijk niet opdagen, en toen hij er eindelijk was, verdween hij heel snel weer. Later op de avond belde hij op en zei: 'Ik weet heus wel dat jullie mij met satellieten bespioneren.'

Achteraf waren er al eerder signalen. Zo was Lodewijk altijd erg bezig met het bestrijden van hackers op zijn computer. 'Ze zijn weer geweest', zei hij dan. Ik zocht er niets achter, computers waren nota bene zijn vak, maar later bedacht ik dat in een privé-computer weinig te halen valt.

Na die dag in mei was het snel helemaal mis met Lodewijk. Hij racete door Nederland met de auto, soms wel met 200 kilometer per uur, steeds op de vlucht, of op zoek naar iets. Eén keer had hij zich ingebeeld dat hij aan de Franse zuidkust een afspraakje had met Christina Aguilera. Toen heeft hij 72 uur aan een stuk doorgejakkerd. Zijn auto had hij half gesloopt omdat er, zo dacht hij, spionageapparatuur in zat. Al die tijd wisten wij niet waar hij uithing.”

Hoe kwam je ertoe om je werk op te geven?

„Voor mijn gevoel kon dat niet anders. Als CEO reisde ik veel, naar Frankfurt, Parijs, Londen. Een paar

keer per week was ik van vijf uur 's ochtends tot tien uur 's avonds weg. Als je de halve nacht wakker hebt gelegen, wachtend op een telefoontje van de politie omdat je zoon weer eens rondzwerft, wordt dat wel erg zwaar. Ik had het gevoel dat ik mijn werk niet meer goed kon uitoefenen, maar ook mijn taak als vader niet. Met Kerst, toen ik twee weken vrij had, merkte ik dat ik de toestand met Lodewijk veel beter aan kon. Toen was de beslissing snel genomen.”

Hoe reageerde je omgeving?

„Mijn vrouw schrok. Ze wist hoeveel ik van mijn werk hield. Ik was 56, maar absoluut nog niet van plan om met pensioen te gaan. Sterker nog, ik had tot na mijn 65ste willen doorwerken. Maar ik was niet echt bang dat ik me zou gaan vervelen.

De enige onaangename reactie kwam van journalisten. In het pers-

gen moeten gebeuren. Dus toen er een vacature was voor afdelingsvoorzitter bij Ypsilon, de vereniging van familieleden van schizofreniepatiënten, heb ik me daarvoor aangemeld. Inmiddels heb ik het als vrijwilliger bijna net zo druk als bij CMG. En het geeft me net zo veel bevrediging. Ik kan mijn ideeën kwijt, en me bemoeien met dingen. Daar hou ik van.

Bij Ypsilon heb ik onder meer een buddyproject bedacht voor patiënten die heel moeilijk tot activiteiten te bewegen zijn. Psychologiestudenten fungeren als buddy, ze gaan met zo'n jongen op stap. Soms gaat de vlag al uit als een patiënt meegaat om een kopje koffie te drinken bij het café op de hoek.

Een ander project dat ik heb opgezet, samen met de GGZ-instellingen Indigo en Altrecht, is bedoeld voor de ouders van Marokkaanse schizofreniepatiënten. Onder Marokkanen

komt schizofrenie heel veel voor, bij jongens en mannen van de tweede generatie zeven keer zoveel als onder autochtonen. Maar de onbekendheid met de ziekte is groot. Deze ouders hebben over het algemeen geen idee wat er met hun kind aan de hand is, meestal denken ze dat hij bezeten is door geesten. Ze schamen zich voor hem. Wij proberen deze ouders te ondersteunen door ze thuis te bezoeken, ze uitleg te geven over de ziekte en ze te helpen met praktische zaken.”

Hoe verdraag je die ellende, terwijl je zelf al zo veel meegemaakt hebt?

„Het is juist fijn om nog iets goeds te kunnen doen met die nare ervaringen. Als ouders na een aantal gesprekken inzien dat het wangedrag van hun zoon niet voortkomt uit een slecht karakter of een slechte opvoeding maar uit een behandelbare ziekte, is dat al een hele overwinning. Daar komt bij dat ik me realiseer hoe bevoorrecht wij zijn vergeleken met die Marokkaanse ouders. Toen Lodewijk geflitst werd op het moment dat hij met 190 kilometer per uur over de A10 reed en moest voorkomen, konden wij een advocaat inhuren die met succes aanvoerde dat Lodewijk ontoerekeningsvatbaar was. Een Marokkaanse jongen was waarschijnlijk in de gevangenis gekomen.”

Hoe gaat het nu met Lodewijk?

„Veel beter. Hij slikt medicijnen en die zorgen ervoor dat hij geen psychoses meer heeft. Hij heeft sinds twee jaar een parttimebaan als postbesteller. Daar breng ik hem altijd naartoe en als hij klaar is haal ik hem weer op. Niet omdat hij zelf niet kan rijden, maar om te voorkomen dat hij afdwaalt naar de coffeeshop. Net als bijna alle schizofreniepatiënten heeft Lodewijk grote behoefte aan blowen. Maar het is slecht voor hem, het verergert de symptomen.

Waar Lodewijk nog steeds plezier in heeft, is programmeren. Hij kan het niet meer zo goed als vroeger, maar we doen het elke dag samen. Hij zou wel weer aan het werk willen als programmeur, zegt hij. Dat perspectief wil ik hem niet ontnemen. Ik zeg wel dat hij dan nog een lange weg te gaan heeft.”

Een week als deze

Maandag Veel mail. Met Lodewijk programmeeroefeningen gedaan. Gewerkt aan handleiding 'thuiscoaching voor Marokkanen'.

Dinsdag Lodewijk geholpen met zijn programmaatje. Ik breng hem naar zijn postwijk in Maarssenbroek en haal hem later weer op. 's Avonds ledenavond Ypsilon.

Woensdag Weer geprogrammeerd met Lodewijk. Huisbezoek bij twee Marokkaanse families en één autochtone familie.

Donderdag Gewandeld met Lodewijk en de honden. Lang gebeld met Ypsilon-lid met problemen. Mails beantwoord, overleg met Altrecht over buddyproject. Met Lodewijk meegelopen bij zijn postwerk.

Vrijdag Huisbezoek bij lieve oude Marokkanen waar we al langer over de vloer komen. Ze hebben het heel moeilijk met hun zoon die schizofrenie heeft. Ontroerend: ze vertellen dat ze voor mij hebben gebeden. Gras gemaaid in mijn weilandje. Tractor is weggezak in de modder.

Zaterdag Boodschappen gedaan. Uren bezig geweest om de tractor uit de modder te krijgen.

Zondag Huisvriend Ronald gaat een middagje op stap met Lodewijk.

bericht waarin mijn aftreden werd aangekondigd, stond dat ik wegging 'vanwege familieomstandigheden'. Bij RTL Z twijfelde men daar openlijk aan. Ze suggereerden dat ik vertrok vanwege een intern conflict.”

Miste je je werk niet enorm?

„Nee, dat gemis werd verdrongen door andere zorgen. Het was echt een golf van ellende die ons overspoelde. We hebben Lodewijk zelfs een keer moeten laten ophalen door de politie omdat hij zijn zus bedreigde. Hij zag haar aan voor een vijandelijk wezen, waar hij ons – zijn ouders – tegen moest beschermen. Die agenten stonden bij de deur en vroegen: 'Weet u zeker dat we hem mee moeten nemen?' Maar het kon niet anders.”

Van een grote meneer was je opeens niemand meer. Was dat niet vreemd?

„Wat scheelde, denk ik, is dat er een egalitaire cultuur heerste bij CMG. Ik verdiende wel meer en was eindverantwoordelijk, maar iedereen noemde me bij de voornaam en ik moest mijn eigen koffie halen.”

Ben je je echt nooit gaan vervelen?

„Van nature ben ik een regelaar, iemand die graag bedenkt hoe de din-

